

ХРОНІКА

УДК 930.85+316.7:323.15

DOI: [https://doi.org/10.18524/2307-8332.2024.2\(30\).320412](https://doi.org/10.18524/2307-8332.2024.2(30).320412)

Любов ЗАВАЛЬСЬКА

кандидат філологічних наук, доцент

докторант кафедри прикладної лінгвістики

Одеського національного університету імені І. І. Мечникова

м. Одеса

l_zavalska@ukr.net

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-6922-5844>

УКРАЇНІСТИКА В ХОРВАТІЇ: ПЕРША УКРАЇНІСТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ В ЗАГРЕБСЬКОМУ УНІВЕРСИТЕТІ

***Анотація.** У статті представлено наукову хроніку Міжнародної наукової україністичної конференції пам'яті Раїси Тростинської, що стала першим заходом такого масштабу в історії хорватської україністики. Схарактеризовано стан вивчення української мови та літератури в Університеті Загреба про описано становлення і розвиток україністики в Хорватії під проводом знаної філологині Раїси Тростинської. Окреслено основні проблеми, порушені на конференції, та визначено перспективи україністики в Хорватії. Схарактеризовано доповіді, представлені на пленарному засіданні і секційних засіданнях наукової конференції.*

***Ключові слова:** хорватська україністика, Раїса Тростинська, наукова конференція, Загребський університет, українська мова.*

5–7 вересня 2024 року в Загребському університеті (Хорватія) відбулася Міжнародна наукова україністична конференція пам'яті Раїси Тростинської, що зібрала європейських науковців, які займаються проблемами українського мовознавства, літературознавства, культурології, історії, музеєзнавства. Особливого значення ця подія набуває в контексті нищівної війни РФ проти України та прагнень заявити світові про долю нашої країни. В умовах постійних обстрілів, руйнування інфраструктури, відсутності електрики українські науковці продовжують вивчати мову, літературу, історію і культуру, імплементуючи ці знання в європейський науковий простір. У таких умовах неймовірно цінною є підтримки колег-україністів, які розвивають україністичні студії у світі та проводять наукові заходи з популяризації україністики. Саме такою

стала Міжнародна україністична конференція в столиці Хорватії, натхненна знаковою постаттю Раїси Тростинської.

Україністичні студії в Загребському університеті мають давні витоки, «коли розпочинається викладання української мови у хорватських вишах – йдеться про 1944 рік, адже саме тоді вперше ця дисципліна з'явилася у столичному (Загребському) університеті» [1, с. 172]. У 1964 році на філософському факультеті було створено лекторій української мови, а з 1984 року лекції набули регулярного характеру. Утім, своїм розквітом українські студії в Хорватії завдячують саме Раїсі Тростинській.

Раїса Тростинська в 1939 році на Черкащині. У 1961 році вона закінчила Харківський державний університет імені О. М. Горького за спеціальністю «Українська та російська мова і література». Після завершення університету понад десять років працювала в системі шкільної освіти на керівних посадах. З 1975 року розпочала діяльність на кафедрі української мови філологічного факультету Харківського державного університету – спочатку доцентом, згодом заступником декана філологічного факультету. Раїса Тростинська ініціювала вивчення хорватської мови в Харківському державному університеті в 1986 році. І саме

як запрошений викладач кафедри української мови науковиця розпочала працювати в Загребському університеті. З 1992 по 1997 рік вона працювала на філософському факультеті в Загребі та сприяла відкриттю повноцінних україністичних студій в університеті. Раїса Тростинська «залишалася основним науково-педагогічним працівником україністики – навчала, керувала науковими роботами, підтримувала студентів в університеті й поза ним. З теплотою і вдячністю її згадують випускники. «Усі, хто працюють зараз на кафедрі, так чи інакше пов'язані з пані Раїсою. Якщо є хтось, хто не був її студентом, то вона була науковим керівником. На жаль, Раїса Тростинська померла, але вона залишається тим ядром, без якого кафедри не було б», – розповідає завідувачка кафедри, доцентка Дарія Павлешен» [3].

У 2001 році засновано кафедру української мови та літератури, що була нагороджена Почесною грамотою Голови Парламенту Республіки Хорватія «за особливий внесок у покращення співробітництва між двома країнами, хорватським та українським народами». Кафедра української мови та літератури має тісні наукові зв'язки з Інститутом філології Київського національного університету імені Тараса Шевченка, Львівським національним університетом імені

Івана Франка, Ужгородським національним університетом, Інститутом української мови НАН України.

З 1997 року на філософському факультеті Загребського університету було запроваджено чотирирічне викладання української мови та літератури. Раїса Тростинська особисто викладала лінгвістичні курси (фонетика та фонологія, морфологія, синтаксис української мови) та літературознавчі курси (історія української літератури XIX і XX). Особливу увагу було приділено практичному вивченню української мови та перекладацькій діяльності. Спектр наукових інтересів Раїси Тростинської дуже широкий: лексикологія і фразеологія, семантика і лінгвістичний аналіз тексту, контрастивна лінгвістика та славістика, лінгвокультурологія і перекладознавство. Раїса Тростинська відома як перекладачка поезії, вона переклала українською мовою хорватський гімн «Лієра наша» (1992), та разом з проф. М. Поповичем є перекладачкою «Антологія хорватської військової лірики» (1995). Авторка понад 70 наукових статей, співавторка двох фразеологічних словників та посібника, авторка 150 статей про українських письменників у Хорватській енциклопедії Лексикографічного інституту.

Наукова україністична конференція відбулася у змішаному форматі: виступи «наживо» на філософському факультеті Загребського університету було поєднано з онлайн-доповідями, що уможливило повноцінне залучення в дискусійний простір усіх учасників [2]. Урочисте відкриття конференції розпочалося з вітальних слів декана Філософського факультету професора Домагоя Тончиніча, проректора Загребського університету з міжнародної діяльності професора Юріци Павічіча, Надзвичайного і Повноважного посла України в Республіці Хорватії Василя Кирилича та доцентки Дарії Павлешен, яка очолює відділення східнослов'янських мов і літератур та є завідувачкою кафедри української мови і літератури.

На пленарному засіданні було підкреслено значний внесок Раїси Тростинської у розвиток хорватської україністики та заснування кафедри української мови і літератури. Дарія Павлешен (Загреб, Хорватія) виступила з історичним екскурсом «Біля витоків загребської україністики», Олена Галета (Львів, Україна) виголосила доповідь «Мандрівниця, вигнанниця, емігрантка: пошуки дому у прозі Софії Яблонської», Людмила Васильєва (Львів, Україна) схарактеризувала наукову і педагогічну діяльність Раїси Тростинської у доповіді «Р. І. Тростинська – професіонал-україніст, людина, сповнена задушевного ліризму». Дочка Раїси Тростинської Оксана Тростинська (Харків, Україна) виступила наголосила на перекладацькій діяльності науковиці в доповіді «Хорватська воєнна лірика у перекладі Раїси Тростинської та Міленка Поповича», а Богдан Тихолоз (Львів, Україна) виступив з презентацією про українських митців у Хорватії «Українська оаза на Адріатиці, або Невідома історія вілли «Central», що стало підґрунтям для культурної подорожі наступного дня до міста Ловран для учасників конференції. Екскурсійна програма передбачала експресивний фаховий супровід директора Львівського музею Івана Франка Богдана Тихолоза «Шляхами Івана Франка у Ловрані».

Друга половина дня наукової робота відбувалася в секційному аудиторному форматі: чотирнадцять секцій з проблем зіставного мовознавства, української лінгвістики і літературознавства, культурології, перекладознавства. Серед учасників конференції були представники України, Хорватії, Австрії, Болгарії, Словаччини, Німеччини, Чехії, Італії, Польщі, Норвегії, Угорщини, Туреччини. Перший день роботи завершився презентацією книги М. Поповича та Р. Тростинської: Milenko Popović, Rajisa Trostyns'ka «Hrvatski-istočnoslavenski poredbeno» Filozofski fakultet: FFpress, 2020.

Другий день роботи конференції передбачав онлайн роботу в секціях з проблем етнолінгвістики, діалектології, семантики і лексикології, граматики і текстології, перекладознавства і літературознавства. Наукові доповіді виголосили дослідники з України, Хорватії, Словенії, Чехії, Польщі, Словаччини, Сербії, Грузії. Наукові дискусія та обмін ідеями матимуть продовження у монографії за результатами конференції.

Література

1. Карацуба, М. (2021). Діяльність з поширення української культури в Республіці Хорватія: історичний екскурс і сучасна ситуація. Українська діаспора в Хорватії. *Дриновський збірник*. № 14, 171–177.
2. *Програма Міжнародної наукової україністичної конференції пам'яті Раїси Тростинської* (5–7.09.2024, Загреб, Хорватія). Retrieved from: <https://cutt.ly/ke0GgZne>
3. Толочко, Н. (2024). Українська на Балканах: як працює єдина в Хорватії кафедра української мови та літератури. *Varosh*. 2.03.2024 Retrieved from: <https://cutt.ly/he0GgIVK>

References

1. Karatsuba, M. (2021). Diialnist z poshyrennia ukrainskoi kultury v Respublitsi Khorvatiia: istorychnyi ekskurs i suchasna sytuatsiia. Ukrainka diaspora v Khorvatii [Activities to spread Ukrainian culture in the Republic of Croatia: a historical excursion and the current situation. Ukrainian diaspora in Croatia]. *Drynovskiyi zbirnyk*. № 14, 171–177. [in Ukrainian].
2. *Prohrama Mizhnarodnoi naukovoï ukrainistychnoi konferentsii pamiati Raisy Trostynskoi* (5–7.09.2024, Zahreb, Khorvatiia) [Program of the International Scientific Ukrainian Conference in Memory of Raisa Trostynska (5–7.09.2024, Zagreb, Croatia)]. Retrieved from: <https://cutt.ly/ke0GgZne> [in Ukrainian].
3. Tolochko, N. (2024). Ukrainka na Balkanakh: yak pratsiuie yedyna v Khorvatii kafedra ukrainskoi movy ta literatury [Ukrainian in the Balkans: how the only department of Ukrainian language and literature in Croatia works]. *Varosh*. 2.03.2024. Retrieved from: <https://cutt.ly/he0GgIVK> [in Ukrainian].

Liubov ZAVALSKA

UKRAINIAN STUDIES IN CROATIA: THE FIRST UKRAINIAN STUDIES CONFERENCE AT THE UNIVERSITY OF ZAGREB

Abstract. *The article presents the scientific chronicle of the International Scientific Ukrainian Studies Conference in Memory of Raisa Trostynska, which was the first event of this scale in the history of Croatian Ukrainian Studies. The state of the study of the Ukrainian language and literature at the University of Zagreb is characterized, the formation and development of Ukrainian Studies in Croatia under the leadership of the well-known philologist Raisa Trostynska is described. The main problems raised at the conference are outlined, and the prospects for Ukrainian Studies in Croatia are determined. The reports presented at the plenary session and sectional meetings of the scientific conference are characterized.*

Keywords: *Croatian Ukrainian Studies, Raisa Trostynska, scientific conference, University of Zagreb, Ukrainian language.*